

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

“Təsdiq edirəm”
Tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları üzrə
prorəktor vəzifəsini icra edən:

dos.Z.I. Məmmədov
“ ” “ ” 2025-ci il

Fənn sillabusu:

İxtisas: 050711-“Bağçılıq və tərəvəzçilik”

Fakültə:Aqrar və mühəndislik

Kafedra:Aqrar elmlər

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı:S/F (Çay bitkisinin aqrotexnikası)

Kodu: İPFS-B04.

Tədris ili: II (2024/2025)

Semestr: IV (yaz)

Tədris yükü: Cəmi: 180 saat. Auditoriya saat 60 (30 saat müəhazirə, 30 saat laboratoriya)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Auditoriya N: 401

Saat:1-ci gün müəhazirə saat 15⁰⁰-16³⁰

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Ağayev Bahaddin Qasım oğlu.

Məsləhət saati:V gün saat 11⁵⁰ -12²⁰

E-mail ünvanı: baxadin-0603@mail.ru

Kafedranın ünvanı:Lənkəran ş., Füzuli 170 a.

III. Təvsiyyə olunan dərslilər və dərslər vəsaitləri:

1.Az.ETB və SBİ. Çayın becərilməsinin intensiv texnolo-giyası. Bakı 1983

2.Əlizadə M.A. Çay bitkisinin fiziologiyası. Bakı-1964.

3.Quliyev F.A., Məmmədov C.Ş., Abdullayev F.M. Azərbaycanda çayın (Thea sinensis L.) becərilməsinin elmi-praktik əsasları. “Müəllim” nəşriyyatı, Bakı-2012.

4.Quliyev F.A. Çayçılıq. Bakı-1983.

İnternet resursları

5.[https://az.m.wikipedia.org/wiki/%C3%](https://az.m.wikipedia.org/wiki/%C3%94)

6.<http://www.e-derslik.edu.az/site/index.php>

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI.Fənnin təsviri və məqsədi: Fənnin məqsədi, mineral və üzvi gübrələr haqqında ümumi məlumat, xüsusilə çay plantasiyalarında tətbiq olunan mineral, üzvi gübrələrin vegetasiya müddətində dəyişən və ya birlikdə verilməsinin bitkiyə təsiri, səmərəliliyinin yüksəltmək yolları, dozalarının optimallaşdırılması metodları, gübrələrin tərkibindəki qida maddələrinə görə

onların şərti vahidlərlə və fiziki çəkiyə görə hesablanması və s. həlli vacib məsələlərə həsr edilib.

Çayçılıq haqqında nəzərdə tutulan vəzifələrin yerinə yetirilməsinə töhfə olan “Çay bitkisinin aqrotexnikası” fənni, həmçinin ərzaq təhlükəsizliyinin təminatında və çayçılığın inkişafında sahibkarlığın rolu, yaşıl çay istehsalında maya dəyərinin aşağı salınması və çayçılıqda iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsi yolları göstərilib, çay plantasiyalarında suvarma rejiminin müəyyən edilməsi, mikroiqlim şəraiti, çay bitkisinin fizioloji və məhsuldarlıq göstəricilərinə dair materiallar öz əksini tapıb.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar, məşğələ və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır: Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, laboratoriya 30 saat .

S/s	Keçirilən mühazirə mövzularının məzmunu.	Saat	Tarix
1.	Mövzu 1.Çayçılığın əsasları,çayın tərkibi və vətəni. Plan: 1.Çay bitkisi haqqında ümumi məlumat. 2.Çay bitkisinin vətəni. 3. Çay bitkisinin-xalq təsərrüfat əhəmiyyəti və insan orqanizmində rolu. Mənbə:1,2	2	
2.	Mövzu 2. Çayda əsas elementlərin fəaliyyəti. Plan: 1.Çayda əsas elementlərin fəaliyyəti. 2.Çay bitkisinin bioloji və morfoloji xüsusiyyətləri. 3.Çayçılığın inkişaf tarixi Mənbə:1,2,3	2	
3.	Mövzu 3. Azərbaycanda çayçılığın inkişaf konsepsiyası. Plan: 1. Azərbaycanda çayçılığın inkişaf konsepsiyası. 2. Azərbaycanda çayçılığın inkişaf dinamikası və perspektivliyi. 3.Xarici ölkələrin çay becərilən rayonlarının torpaqları Mənbə:1,2,3	2	
4.	Mövzu 4. Çay bitkisinin Azərbaycanda torpaq şəraitinə tələbi. Plan: 1.Çay bitkisinin Azərbaycanda torpaq şəraitinə tələbi. 2. Çay bitkisinin iqlim şəraitinə tələbatı. 3. Çay sahəsi salmaq üçün görülən tədbirlər. Mənbə:1,2,3	2	
5.	Mövzu 5. Çay sahələrinin qoruyucu qurşaqları. Plan: 1. Küləkdən qoruyucu qurşaqlar. 2.Küləkdən qoruyucu tətbi zolaqlar. 3. Küləkdən qoruyucu süni zolaqlar. 4. Çay tarlası salmaq üçün yamaclı yerlərin istifadə olunması. 5. Çay plantasiyası salmaq üçün torpağın hazırlanması və mədəniləşdirilməsi. Mənbə:1,2,3	2	
6.	Mövzu 6. Çay tarlasının salınması. 1.Sahənin əkin üçün bölünməsi. 2. Şitillə tarlanın salınması. 3. Qoşa cərgəli əkin sisteminin tətbiqi. 4. Sıxlaşdırılmış əkin üsulu və Toxumla tarlanın salınması Mənbə:1,2,3	2	
7.	Mövzu 7. Çay tarlalarının təmiri. Plan: 1.Çay tarlalarında seyrəklikliyin aradan götürülməsi. 2.Basdırma üsulu ilə tarlanın təmiri və Şitilliyin tarlaya çevrilməsi. 3. Yuva üsulu ilə şitilliyin salınması. 4. Çay tarlasına qulluq. 5.Çay sahəsində torpağa qulluq. Mənbə:1,2,3	2	
8.	Mövzu 8. Alaq otları ilə mübarizə.	2	

	Plan: 1.Çay sahələrində yayılan alaq otları 2. Alaq otlarına qarşı mübarizə tədbirləri Mənbə:1,2,3		
9	Mövzu 9. Çay kolunun budanması və ona forma verilməsi. Plan: 1.Çay kolunun budanması və ona forma verilməsi. 2.Budamadan məqsəd və budama qaydaları. 3.Çay kollarında seyrəltmə və təmizlik işləri	2	
10	Mövzu 10. Məhsuldarlığını azaldan yaşlı çay kollarında müxtəlif budama üsullarının tətbiqi. Plan: 1.Ağır budama. 2.Yarım ağır budama. 3. Ağır budanan sahələrdə şpaler budama.	2	
11	Mövzu 11. Yaşıl yarpaq yığımını nizama salmaq məqsədilə aparılan budama işləri. Plan: 1. Yaşıl yarpaq yığımını nizama salmaq məqsədilə aparılan budama işləri. 2. Çay tarlalarının gübrələnməsi. 3 Mədən gübrələrinin saxlanması.	2	
12	Mövzu 12. Gübrələmə sisteminin təkmilləşdirilməsi. Plan: 1. Gübrələmə sisteminin təkmilləşdirilməsi. 2. Hektara verilən gübrə normasının hesablanması	2	
13	Mövzu 13. Çay tarlalarının suvarılması. Plan: 1. Çay tarlalarının suvarılması. 2. Çay tarlasında drenaj şəbəkə.	2	
14	Mövzu 14. Yaşıl yarpağın yığılması. Plan: 1. Yaşıl yarpağın yığılması. 2. Aylara görə yaşıl yarpaq yığımı.	2	
15	Mövzu 15. Müxtəlif yığım üsullarının çay bitgisinin məhsuldarlığına təsiri. Plan: 1. Müxtəlif yığım üsullarının çay bitgisinin məhsuldarlığına təsiri. 2. Çay bitgisinin toxumçuluğu.	2	
	Cəmi	30	

Sls	Laboratoriya mövzuları	Saat	Tarix
1	Çay bitkisinin-xalq təsərrüfat əhəmiyyəti və insan orqanizmində rolu	2	
2	Sahənin əkin üçün bölünməsi.	2	
3	Şitillə tarlanın salınması.	2	

4	Qoşa cərgəli əkin sisteminin tətbiqi.	2	
5	Çay tarlalarında seyrəklikliyin aradan götürülməsi.	2	
6	Basdırma üsulu ilə tarlanın təmiri və Şitilliyin tarlaya çevrilməsi.	2	
7	Yuva üsulu ilə şitilliyin salınması.	2	
8	Çay kolunun budanması və ona forma verilməsi.		
9	Ağır budama.	2	
10	Yarım ağır budama.	2	
11	Gübrələmə sisteminin təkmilləşdirilməsi.	2	
12	Hektara verilən gübrə normasının hesablanması	2	
13	Yaşıl yarpağın yığılması.	2	
14	Aylara görə yaşıl yarpaq yığımı.	2	
15	Müxtəlif yığım üsullarının çay bitkisinin məhsuldarlığına təsiri.	2	
	Cəmi:	30	

XI. Fənn üzrə tələblər: Xüsusilə çay plantasiyalarında tətbiq olunan mineral, üzvi gübrələrin vegetasiya müddətində dəyişən və ya birlikdə verilməsinin bitkiyə təsiri, səmərəliliyinin yüksəltmək yolları, dozalarının optimallaşdırılması metodları, gübrələrin tərkibindəki qida maddələrinə görə onların şərti vahidlərlə və fiziki çəkiyə görə hesablanması və s. həlli vacib məsələləri bilməli.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN 1. Çayçılıq sahəsinin sosial-iqtisadi əhəmiyyətini izah edə bilir. Çayın tarixi inkişafını və onun müxtəlif mədəniyyətlərdə yerini açıqlayır.

FTN 2. Çay bitkisinin biologiyasını, əsas xüsusiyyətlərini və təsnifatını müəyyənləşdirir. Yetiştirilən çay sortlarını və onların fərqləndirici xüsusiyyətlərini tanıyır.

FTN 3. Çay əkin sahəsinin seçimi və hazırlanması prinsiplərini izah edir. Əkin zamanı tətbiq edilən əsas aqrotekniki qaydaları tətbiq edir.

FTN 4. Çay bitkisinin inkişaf mərhələlərinə uyğun qulluq işlərini planlaşdırır və həyata keçirir. Məhsuldarlığı artırmaq üçün istifadə edilən gübrə və suvarma metodları tətbiq edir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollektiv sualları:

I Kollektiv sualları

- 1.Çay bitkisi haqqında ümumi məlumat.
- 2.Çay bitkisinin vətəni.
3. Çay bitkisinin-xalq təsərrüfat əhəmiyyəti və insan orqanizmində rolu.
- 4.Çayda əsas elementlərin fəaliyyəti.
- 5.Çay bitkisinin bioloji və morfoloji xüsusiyyətləri.
- 6.Çayçılığın inkişaf tarixi
- 7.Azərbaycanda çayçılığın inkişaf konsepsiyası.
- 8.Azərbaycanda çayçılığın inkişaf dinamikası və perspektivliyi.
- 9.Xarici ölkələrin çay becərilən rayonlarının torpaqları
- 10.Çay bitkisinin Azərbaycanda torpaq şəraitinə tələbi.
- 11.Çay bitkisinin iqlim şəraitinə tələbatı.
- 12.Çay sahəsi salmaq üçün görülən tədbirlər.

- 13.Küləkdən qoruyucu qurşaqlar.
- 14.Küləkdən qoruyucu tərbi zolaqlar.
- 15.Küləkdən qoruyucu süni zolaqlar.

II Kollektivium sualları

- 1.Sahənin əkin üçün bölünməsi.
- 2.Şitillə tarlanın salınması.
- 3.Qoşa cərgəli əkin sisteminin tətbiqi.
- 4.Sıxlaşdırılmış əkin üsulu və Toxumla tarlanın salınması
- 5.Çay tarlalarında seyrəklikliyin aradan götürülməsi.
- 6.Basdırma üsulu ilə tarlanın təmiri və Şitilliyin tarlaya çevrilməsi.
- 7.Yuva üsulu ilə şitilliyin salınması.
- 8.Çay tarlasına qulluq.
- 9.Çay sahəsində torpağa qulluq.
- 10.Çay sahələrində alaqlar
- 11.Çay kolunun budanması və ona forma verilməsi.
- 12.Budamadan məqsəd və budama qaydaları.
- 13.Çay kollarında seyrəltmə və təmizlik işləri
- 14.Ağır budama.
- 15.Yarım ağır budama.

XV.İmtahan sualları

I blok

- 1.Çay bitkisi haqqında ümumi məlumat.
- 2.Çay bitkisinin vətəni.
3. Çay bitkisinin-xalq təsərrüfat əhəmiyyəti və insan orqanizmində rolu.
- 4.Çayda əsas elementlərin fəaliyyəti.
- 5.Çay bitkisinin bioloji və morfoloji xüsusiyyətləri.
- 6.Çayçılığın inkişaf tarixi
- 7.Azərbaycanda çayçılığın inkişaf konsepsiyası.
- 8.Azərbaycanda çayçılığın inkişaf dinamikası və perspektivliyi.
- 9.Xarici ölkələrin çay becərilən rayonlarının torpaqları

II blok

- 10.Çay bitkisinin Azərbaycanda torpaq şəraitinə tələbi.
- 11.Çay bitkisinin iqlim şəraitinə tələbatı.
- 12.Çay sahəsi salmaq üçün görülən tədbirlər.
- 13.Küləkdən qoruyucu qurşaqlar.
- 14.Küləkdən qoruyucu tərbi zolaqlar.
- 15.Küləkdən qoruyucu süni zolaqlar.
- 16.Çay tarlası salmaq üçün yamaclı yerlərin istifadə olunması.
- 17.Çay plantasiyası salmaq üçün torpağın hazırlanması və mədəniləşdirilməsi.
- 18.Sahənin əkin üçün bölünməsi.

III blok

- 19.Şitillə tarlanın salınması.
- 20.Qoşa cərgəli əkin sisteminin tətbiqi.
- 21.Sıxlaşdırılmış əkin üsulu və Toxumla tarlanın salınması
- 22.Çay tarlalarında seyrəklikliyin aradan götürülməsi.
- 23.Basdırma üsulu ilə tarlanın təmiri və Şitilliyin tarlaya çevrilməsi.
- 24.Yuva üsulu ilə şitilliyin salınması.
- 25.Çay tarlasına qulluq.

- 26.Çay sahəsində torpağa qulluq.
- 27. Çay sahələrində yayılan alağ otları

IV blok

- 28.Alağ otlarına qarşı mübarizə tədbirləri
- 29.Çay kolunun budanması və ona forma verilməsi.
- 30.Budamadan məqsəd və budama qaydaları.
- 31.Çay kollarında seyrəltmə və təmizlik işləri
- 32.Ağır budama.
- 33.Yarım ağır budama.
- 34.Ağır budanan sahələrdə şpaler budama.
- 35.Yaşıl yarpaq yığımını nizama salmaq məqsədilə aparılan budama işləri.

V blok

- 36.Çay tarlalarının gübrələnməsi.
- 37.Mədən gübrələrinin saxlanması.
- 38.Gübrələmə sisteminin təkmilləşdirilməsi.
- 39.Hektara verilən gübrə normasının hesablanması
- 40.Çay tarlalarının suvarılması.
- 41. Çay tarlasında drenaj şəbəkə.
- 42.Yaşıl yarpağın yığılması.
- 43.Aylara görə yaşıl yarpaq yığımı.
- 44.Müxtəlif yığım üsullarının çay bitgisinin məhsuldarlığına təsiri.
- 45.Çay bitgisinin toxumçuluğu.

"S/f.Çay bitkisinin aqroteknikası"fənninin sillabusu 050711-"Bağçılıq və tərəvəzçilik" ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus "Aqrar elmlər " kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir.12 fevral 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol №06)

Fənn müəllimi: **m.B.Q.Ağayev**

Kafedra müdiri: **S.I.C.Kərimov**